

ШЫН

СЭКП Тыва обкомунун, Тыва АССР-ниң Дээди Сөвединиң болгаш Министрлер Чөвүлелиниң органы

№ 125 (11022)

1979 чылдың май 30, среда

1925 чылда үйлесилеттинген | Ортаа 2 көп

СЭКП-НИҢ XXV СЪЕЗДИЗИНИҢ ШИИТПИРЛЕРИН — АМЫДЫРА АГА!

Чүк сөөртүлгезин үзүктелдирбес

1255 ТОННАГА ЭВЭЭЖЭЭН

Райондан

медээлер

КАА-ХЕМ

Тараа культураның чаштыр талазы-биле кампания бо районда дооруган. Оң ишчилери бо чызын 38.350 га черге тараа культураның чаштыр планн дүүн бүтү күсеткен.

Районун чер аялданчылары май чедир таарып келгендер. Олар бо чызын 2670 га черге чыгыс чыдыг сөгкө амыр планналар. Оң-биле чергелештир 1592 га черге сөгкө тармаарлар.

Бо кампания үезинде механизаторлар аразында калбарган социалист чарышка «Бурен» совхозта Иман Юрков өскөктерин мурнап турар. Оң ДТ-75 деп трактору-биле хүнде 34 га черге үрөзүн чаштыр планн 62 галаз күдүктелди турар. К.700-түн баштарыңым Игорь Лесюкин планн 140 хуу чедир күтүседиң турар.

Районда картофель өстүрүлгезиниң теменин бо хүндө улам шапкыччаң. Ногаажылар 430 гектар черге ову өстүртү хулаагелдер, амгы үеде барык 300 га херези боттанган. Оң аялган «Ленинчи орук» совхозтун ишчилери мурнап турарлар. Олар 110 амгы га черге картофельди тараанар.

М. ТУЛУШ.

Саян артыдан Тываның улус ажил-агылынга хереглээр чүк сөөртүлгезинде амылдан турар автотранспорт ажил-агылынын, министрстволарның, ведомстволарның эртен неделяда кылган ажилын, тунелин май 28-те болган республика штавының хураалына чуулашкан.

Май 21-ден 27-ге чедир Абаканың Минусинскиниң болгаш Абаканың демпр-орук станцияларында республикаже 10754 тонна үеде амыл-агыл чүтүгү Тываның автотранспорт сөөрткөн, азы хушукка-ла ортума-биле 1792 тонна чүк оваажыр.

Республиканың автомобиллери май 14-тен 20-ге чедир чүк сөөртүлгезинде болгаш эвес түнелдерин чедип ап, демпр-орук станцияларында 12009 тонна чүк сөөрткөн болган. А эртен неделяда ол ажилын теменин кошкан болган 1255 тоннага эвээжээн дөрөң республикаже чүк сөөртүлгезин организаастар талазы-биле штабын хураалына демдегээш, амылда бар четтестерин даяр чайдырыңым хеметгерлерин аларын автоажыл-агыларын, министрстволарның, ведомстволарның, удурутчуларынга дааскан.

БИРГИ КАТЕГОРИЯНЫ ТЫВЫСКАН

Сөөлү үеде күлө Кызылдың эвес, харын база республиканың өскө-лаа черлеринде үлетип бүтүрүлгезинде продукцияны аттестатташкан бичимин көрүлгө-биле кызыл турар апарган. Бо хүндө чедир хай-хай бүтүрүлгө черлеринде продукцияның шынарын изерттөө.

Чокта чаа продукция аттестатташканын Тываның сүт мөбөөдүмүн бүтүрүлгезинде кылган Анаа Шагаан-Арыттын, Чазаваның саржаг заводдарының кылган үндүрүп турары аң болган сарыг үстериниң. Кызыл хоорайның сүт заводунуң «Любительская» деп үзүңчү бүтү хөдирлериниң шынарын күрү-нениң аттестатташканы комиссиязы көргөн. Ол комиссия контрол органианың болган сарыгының төлөөчүлөрүн-биле, кады үстүлө айтыр продукцияның шынары, оларды кылган арганын болган технологияны доктормантадлым-биле ташкынар.

Комиссияны кылган түнөлдүң өзүгээр продукцияны бирги категорияны кылдыр аттестатта. Тыва АССР-ниң база бир бүтүрүлгө каттыжымның продукцияны аттестаттаары дооруган.

Дарья Кунугет эргелекчилээр Бай-Тайга райпозунуң Кызыл-Даг көвээ магазин эртен дөрт айларга барзан сазар планн 104,6 хуу күсеткен. Ол шынаш район төвүнүң магазини база-ла багай эвес түнелдерин чедип ап турар. Бичаңгыла бөлөн хелтер салбырынның коллективни (эргелекчи Доган Монгуш) эки амылдап, алдынган планн донтаамал ажырып келген.

Социалист чарышты мурначылары Д. Кунугет болгаш Д. Хомушу — чокта чаа болуп эртен республиканың кооператорлар съездиниң делегаттары. ЧУРУКТА: (солгай таладан оң таласынча) Д. Кунугет болгаш Д. Хомушу. А. ЗАЙЦЕВИЧ фотозу.

Тываже 153 тонна чүк сөөрткөн. Тудуг эргелекчилээр чылаачылары неделяда планн 100 хуу күседип, 359 тонна чүк сөөрткөн. Ычталажок бо коллектив моон мурнула неделяда 530 тонна чүк сөөртүп, мурнакчыларын олурун баштап турган болза, ам 161 тоннага эвээшти сөөрткөн-дир.

Хавырлыга болган саярлыга эргелекчилээр, материал-техникти халдырыга эргелекчилээр, автоорук эргелекчилээр, Минусинскиниң, Абаканың, демпр-орук станцияларында Тываның чүк сөөртүлгезинде аң амылдан турар республика штавының хураалына демдегээш.

Бо чулула амылдан планн күтүсөөн автоажыл-агылар, министрстволар болгаш ведомстволар эвээш

УЖДУУШКУН БАШНАРА ТӨП. (СЭТА). Орбитаның «Салют-6» — «Союз-32» — «Прогресс-6» артемшичилел комплексиниң иштиге космонавтылар Владимир Ляхов болгаш Валерий Рюмин олар амылдың планнаттың программаны күтүсөдирин амылчылаан. Станцияның каттыжым шимчедикчилеринге өдээр чүүл кударын дооскан.

Чер чогуунуң космос делегеминде гамма-херелденишкениң болгаш октааттыңан кезентерин бөлүүн хемчээр талазы-биле шенелдерни комплекстиң иштинде уламчылаан, Амгы үеде чүк сөөртүп «Прогресс-6» корабльдиң иштинде тургускан «Елена» деп приборнуң дузазы-биле хемчээшкенин чоруткан.

Медицина шимчилелдериниң программаның өзүгээр экипаж орбитага ужудуушкунуң үезинде улуг ну-женишкенин үндүрбейн турар шыңганарның чам-

дык бөлүтериниң байдалын шимчилээ.

Май 27-де комплекстиң иштиге дыштанылга хүнү болган. Харылааның ийн талалыг телевидение сөөртүлгезинде космонавтылар боттарының өг-булелери-биле ужурашкан. Экиликка совет эстрадамын сурагыл артистериниң киржилгези-биле концерт дамчыткан.

Май 26-да чүк сөөртүп «Прогресс-6» корабльдиң баллонарында орбита комплексиниң өрөздөрүнчө агаарны немей киргоң.

Экипажтың илтиелдерин-биле болгаш телеметриктиң информацияның сан-түңү-биле алырга, станцияның база ийн корабльдиң иштики системалары болуп чогуу-биле амылдап чоуру.

Владимир Ляхов болгаш Валерий Рюмин оларниң кадыкчылы эки.

НАЙЫРАЛДЫҢ БОЛГАШ АКЫ-ДУҢМА ЁЗУНУҢ АЯН-ЧОРУУ

БУДАПЕШТ. (СЭТА). СЭКП ТЫ-ның Чингине секретары, ССРЭ-ниң Дээди Сөвединиң Президиумунуң Даргазы Л. И. Брежнев баштадыр совет партия-чазак делегациянының Венгрияже аян-чоруу венгросовет найыралдын бистин найыралдын бичим-биле сийниккен чагай бунинг идеяларын үр-түндүлүгүнүн чаа бадтыкка болуп чыгынгин чок деп, Венгрия Улус Республиканың даштын херестер министр Ф. Пуий медеглез.

Бистин чүтүвүстүң хайтинизи СЭКП-ниң болгаш Совет чазактан делегейге амыл-чоруулгезин чүтүлдүчүп, амыл-чоруу бүтү-ле талазында ВУР-нун болгаш ССРЭ-ниң аразында акы-дуңма харылаалары калбаргып хөжүдөрүнчө чайгылар чок чүтүлү салын турар деп, «Неослава» солунуң айтырылганы харылап тура, ол чуулааган. Эш Л. И. Брежневти Венгрияже аян-чоруу СЭКП-ниң болгаш ВСАП-ниң, ийн чурттуң удустарының болгаш чазактарының аразында харылаалар хөжүдөрүнчө болуп бээр дөрөңгө бун-рейдт мен.

Бистин чурттарымыстың акы-дуңма харылаалары болгаш кады амыл-чоруу политиканы, экономиканы, культураны болган амыл-чоруу өскө-лаа талазында чыдыг калбарып оран. Совет Экилик болгаш Венгрия социалист дем каттыжымлааның өскө-лаа күрөңдөрүн-биле кады дүгүжүшкүлүгү даштын политиканы боттандырып турар, СЭКП-ниң болгаш ВСАП-ниң, совет болгаш венг чазактарының туруш-болталары делегейин бүтү-ле чулула айтырылганын талазы-биле дүгүжүп турар. Венгрия дүгүжүлүгү чорукту чарыкчаларынын, тайбынны, айыл чок чорукту, Азияда, Африкада, Чоокчу Чөөн чүкте байдалын айтырылганы дугайы бистин үзүл-болталарымыс бүтүр-биле чыгыс ай.

ВУР-нун болгаш ССРЭ-ниң аразында кады амыл-чоруу бүтү талазыга шапкын, бир дески дөгүжүп турарын сеткил хашымын-биле демдегел турар бис. Дээди деңгеле ам болуп ужуражымнык бистин партияларымыстың чурттарымыстың болгаш удустарымыстың аразында бүтү талалыг харылааларга чаа илгин берип, оларны чаа утла-биле байлар.

ВУР-нун олаш ССРЭ-ниң харылаалары марксизм-ленинизмниң болгаш пролетария интернационализмниң принциптеринде үндүлүштүгөн. Совет Экиликниң тайбынны болгаш удустарын айыл чок чорун бичыгыларынче, чепсегеленишкенин жүжүрүнчө, боо-чепсегерт, малаңга атомнуг сексти кызырагыччө талаан салалдарын Венгрия Улус Республика шимчилер дегил турар. Язы-бүрү ниитиле тургузулгү күрөңдөрүн тайбын кыла-хөлбө дөгүнаашканынын удуларымычларынын, делегейин дүгүжүлүгү чорун чавыкыларын болгаш социал дегил-лигени удуларымычларынын үндүлүгтеринге уду демделди Совет Экилик биле Венгрия бир демократ чоруду турар. Даштын политиканы ол ула-нымышкын бистин удуларымыстың, социалист дем каттыжымлаанын, те-

Хүндүлүгү совет аагыларын келдирин уду идел-биле минап турар бис деп, СЭТА-ның корреспондентин-биле беседаны-га ол чуулааган. Эш Л. И. Брежневти Венгрияже аян-чорук бүтү, кады деңгеле совет-венг ужуражымнык бүтүү марксизм-ленинизмниң болгаш социалист интернационализмни, бистин партияларымыстың болгаш күрөңдөрүнчө бүтү-болталарынның база алыс ороңгаларын чыгыс азын-ның сыныш дивес принциптеринде үндүлүштүгөн тургустуңан бистин акы-дуңма харылааларымыстың үндүлүгү чулула үс-чад болуп. Венг чеге совет партия-чазак делегацияны ужуражымнык бистин харылааларымыстың үндүлүгү болупун шыгаргай туружун амылар.

СЭКП биле Совет чазак тайбынга шыкылыды ленинни даштын политикуту шугуну чоруду турар. Тайбын болгаш удустарын айыл чок чоруду эш Л. И. Брежневти аажок улуг ролдуу, моңа чок, аптек чок демисел венг уаустун база ыдык куул-чүтүлдөрү илгерилеп турар. Совет чуртуңун удуруткучу делегейин коммунист болгаш амыл-чоруу шим чөвөшкенин шыгарылаа амыл-чоруу эш Л. И. Брежнев баштадыр совет партия-чазак делегацияны Венгрияга келдирин мичаңган оза хүндүлөк болгаш өрүп четтиришкени-биле мавап турар бис.

Бо аян-чорукте сонуну-гал аажок улуг, түгө дөргө стратегик шавак хал даштынның боо-чепсегерт кызыраараар дугайында, чепсегеленишкенин дүгүр болгаш бүтү делегейге тайбын дөңгө демиселге чаа илгин бээр идел салын турарымыс керөө удуас Венгата ат салы болгай.

Дээди деңгеле ам болуп совет-венг ужуражымнык, моон мурнула-ла болулаан ужуражымнык пар шыкын, бистин партияларымыстың болгаш удуларымыстың аразында найыралды (өзү кады амыл-чоруу) улам хашыла-рынга, социалист делегациянымычларымыстың каттыжымлаанын чыгыс экин, делегейин коммунист болгаш амыл-чоруу шимчөвөшкенин сыры каттыжымнык бичим-лаарында ийд бээр дөрөңгө бистин чуртувусту амыл-чоруу бүтүрүлгө деп, И. Катова онаала демдегээш.

М. КАЛЧАН.

КУРУКТУРАР ШӨЛДҮ ЭКИ БОЛВААЗЫРАДЫР

Куруктурар шөлө бок үшүткөрүлгө демисел чорудары болуп турар. Ол-аңгы-аңгы болгаш келер үеңиң дүгүжүлүгү херек чөмүштин чүдүлери мөңгөөрүнүн үергез. Аңгы черлерге болса, куруктурар шөл дүгүжүлүгү 3-4 деңгелерин хайы бээр эртен бадтыккан.

Амгы үеде бистин республикада чысы хову аялдары доостур чедип турар. Чер аялдары оң-биле улам турар куруктуралар аңдыр-аңдыр чыгып келер. Бо чыды республикага 118 муң гектар амык чери белеткен куруктурар ужурут. Ол улуг күженишкенин үндүрүп асгар болгаш чогуру үезинде шынарлык чорудары эргежок чулула амык.

Куруктурар чери шынарлык болгаш бедик агротехниктиң негеделерге дүштүр белеткээр төвөдө, чүвү кылдыр.

Хамыктың мурнула хөдөө-илтият байдалдарында хамарыштыр, кайы шөлдү кадыр агротехниканың өзүгээр болбаазырадыр тодар-гаалары эргежок чулула. Эскир чугаалаарга, шөл бүтүрүлгө озагай техникамы болгаш озагай технологияны амыл-чоруу апар. Чыны хөдөөчүлөр, малаңгы хову болгаш кургак-хову зоназында куруктураларны белеткээр, черин дооруаң аңдарга катдырбас, хөрүңүн хат аларында уду амылдар КПЭ-3, КПЭ-2, КНШ-9, КНЭ-2 болгаш КПЭ-250 дээр херекселдер-биле болбаазырадыр херек. Хөрүңүн хат аларында калмагалар херекселдер чок болза, аяла аңдыр-аңдыр чыдыр аңдыр каар чалгыларын ап каашкан, оң-биле чери чардырар. Анаа аңдыр-аңдыр-биле болгаш хөрүңүн хат аларында калмагалар херекселдер-биле куруктуралар аңдыр-аңдыр чоруларга, шаңачк бистин катоктары оларга кожуң алары ылап-ла албан болуп

куруктурар, ову аңдарымы ас-белеткээр төңүлүгү чедир узамдыр чыгып турар. Чыжаа, «Аңдыр-Турга», «Найырал», «Чыраа-Бааж», Карл Маркс аттыг, «Сөөт Тыва», СЭКП-ниң XXII съездин аттыг, Тока аттыг, «Бургангар», «Енисей» болгаш «Өк» совхозтар мичтар оза-далын турар. Куруктураларны белеткээриниң хуусаамында озадалар чорук чогуучалыг түнел бербес. Орай куруктуралар чедир шоолуг дүгүт чок, оларга

апарларын эртен чымы болган бо чымы алмаалар. Ычанган куруктураларны колдуула-ла ол херексел-биле чорудары эргежок чулула. Оон аңдыда куруктураларны белеткээр мурнула минералдык чөмүшчүлүгүлөрүн эртен СЭС-2.1 болгаш СЭС-9 саяла-лар-биле төктүрүп база болуп. Устүнде айтыр херекселдер чок таварылга минералдык чөмүшчүлүгүлөрүн чаштырар херексел-биле чер кырында чаштырған, оң соон-

ген кылдыр нешип амырны болаар, азы куруктуралар черин бок үшүткөрүлгө-биле хөдөөр кааптар мыды удуруткучулар болгаш агрономнар аңды таварып турары хара-дангыр-дир. Эртен чымы «Чыраа-Бааж», СЭКП-ниң XXII съездин аттыг, «Искра», «Ал-Турга» совхозтарга мыды болган. Специалистерниң шак мыды харысапта чок чоруп чүгө хөрүңүн үчүш-дүгүжүлүгү белдирбей, шид бербейн турар эвес,

бүдүртүргө, бок үшүткөрүлгө 95-97 хуузу уауттангыр. Республиканың амы үеде барык район бурдууде үчүш камгалагыны албанынчы 2-3 специалистер бар. Куруктураларны белеткээр үеде сүмдөөн савалдары ботландырып турарын чогу-на ол амылдары контролдеар ужурут.

Бо чулула амыл чорударына материалдыг идг берилиштерин амылдары эргежок чулула. Куруктуралар аңдыр-аңдыр чогуру үезинде чоруктамы дөңгө механизаторларга 20 хуузу шапкыныга немей төлөр ужурут. Оон аңдыда амылды аң шынарлык чоруктамы дөңгө база-ла 20 хуузу немей төлөрүп күрдүгөн. Бо үчүн механизаторларга тайылыраары чулула.

Куруктураларны чогуру үезинде болгаш шынарлык чорударымыс бисте бар. Техника чөткөр. Совхоз бүтүрүлгө амылды тодаргай планн тургүзүр херек. Ийн эчөөр-чөмүш амылдарымыс таварым-чалык байдалары механикаторларга тургулап бээр.

Куруктураларны чогуру үезинде, шынарлык белеткээр СЭКП ТЫ-ның июль (1978 ч.) Плениумунуң доктаалында айтыр сорулгаларымыс шимчилерлеринге бистин салышкынымыс болуп. Г. ЛАРИОНОВ, көдө амыл-аң министр-иниң орадакчымы.

Чер ажылының бедик культуразы дээш

ужурут. Ол чорук өл-шымктың чыдырын дыка кызыра-рының арганы бээр. Чык хөрүңүңерге куруктур аңдарымын ханымы 14-16 см-ден ашпас болуп. Оон өскө черлерге болбаазырадырны ханымы хөрүңүн чөмүштин кара калдыр хамарышчы 20-22 см-ден ашпас болуп ужурут. Куруктуралар черини белеткээриниң хуусаамы кызырамы-биле ол амылды механизатташканы комплекстиң отрядтар чорудар херек. Ычанган агротехниканы күш-ажылымын бүдүрүлгүдү 25-30 хуу бедир апар.

Куруктураларны бисте белеткен турары чөтпөс дөрөңгө амыл-биле мичтар херек. Коңчү эвээш черлерин эрте кү-

да БИГ-3 дээр мичтар-биле хөмдүрүп болаар. Органиктиң чөмүшчүлүгү, ви шынары аңдарга кыдырды болбаазырадыр уаустоттарга төлөр. Хөрүңүн хат аларында калмагалар херекселдер-биле болбаазырадыр уаустоттарга органиктиң чөмүшчүлүгүлөрүн КПЭ-3,8 дээр куруктуралар-биле хөмдүрүп бо-луп, Мыды куруктуралар-биле хөрүңүн ийн-үн улаа болбаазырадыр, органиктиң чөмүшчүлүгү хөрүңүн уду ханы эвес кылдыр бүрүк-биле хөмдүрүп каар.

Куруктуралар уаустоттарга чад дүгүжүлүгү бок үшүткөрүлгө үндүрбөс. Мыды турбесе, куруктуралар чөткөрүлгө үчүш бок үшүткөрүлгө өстүргөн, сая-

УЛУСЧУ КИТРОЛЬ

№ 5 (66) 1979 ЧЫЛ. МАЙ.

Тускай дынадыгдар КОМИТЕТЕРДЕ Хандагайты

Райондук амьдрал хандыргала комбинды (директору турган Т. Куздар, уруг бухгалтери Ф. Комбу) сан-хөө чүрүмү каржы-биле хандыргала, күрөө мегелеп турган улуучу контроллерларын хандагайтында илерен. Эртең чымын чондон 45 муң рубль кирин амыр планын 61,5 хуу күүсеттинген турда, оу 102,5 хуу кылдыр өстүрүп 1826 муң рубль мегелеп немей биледе кылган. Оу түңисинде 2638 рубльди шаңшал кылдыр ажылгаан.

Меге парадтарын тургузуу турган, күрүнени 1389 рубльдин шын эвес чарыдаан болуп турар. Хыналда үеинде 13 норма кежи шафтап тымылган. Оларын кайда-даа кыр биледеген.

Бо четпестерин дугайын Овур райондук улуучу контроль комитетин хурамына чугаалажын көргөш, күрөөге четирген каражатынын чартык чамдызын эгилер сорулга-биле амьдрал хандыргала комбиндын директору турган Т. Куздардан будун чартык айным шалымын, уруг бухгалтер Ф. Комбудан ийн айным шалымын тирттиртин шиптирталган. Комбинаттын чаа директору М. Монгуштуң үстүндө четпестерин дармй чайладырны комитет негези.

Самагалдай

«Кымыгдар» совхоз кимпатагаланынны багай эрттирген, ол дугайында айтыртыгы Тес-Хем райондук улуучу контроль комитетин хурамына чугаалажын. Бо чымын бирги кварталында совхозта 22 баш боза, 266 баш хой өлүп хураан. Мал ажылынын спешалистери (кол зоотехник Б. А. Лакку), бригадирлер малчыларга ховар барын, кодон бүтүндө малдын байдалын тодаргай билбес турган. Оу түңисинде Монгуш Алабынның колдонундан өлүп хоран 19 баш хой, 43 баш хураган чакырын кааны илерен.

Контроль санаякынын чорутканынын түңисинде хойчулар В. Даузурудан 19, С. Эрчиндин 10 хой дулаан. Малдын үчөт-өтчөдүндө четпестер-биле уруг бухгалтер Ш. М. Сенди эштежин келген. Мал үчөдүн харымаан турар бухгалтер К. Солан ажылга харымаалга чок, күрөө мегелеп чарыкчаларын кылган. Эртең чымын директория чери С. Балмытка 7, С. Иламага 36 хойну төздөй деп шиптирталган. Бухгалтер С. К. Кадир-оол оа өрелерин күрөө өтчөдүндө бирин мал санайга кырын келген. Оу аңгыда бо чымын өрелерин өтчөкка 114 баш хойларын немей биледеген.

Үстүндө айтылган четпестерин эдерин совхоз директору М. С. Сарыглардан комитет шымын негези. Мал ажылында уруг четпестер дзон кол зоотехник Б. С. Даузуру, малдык кол эмчиин А. М. Булатын комитет хурамына доңгуткан. Харымаалга чок, ажыл-агыйын эвес чорууш Улут-Хем фермазынын эргелекчиин Ю. Д. Балчырын доңгуткан.

Бай-Хаак

Дугаары 2 орук-тудуг участканда кылган ажылдарга мегелеп немей биледеген кымын турар дугайында айтыртыгы Таңды райондук улуучу контроль комитетин хурамына чугаалажын көргөн. Эртең чымын түңисинде өтчөкка бердишкен сан-туңиер херек кырында кылдыгынан чондон 926 муң рубль амыр турар. Бичанган ол орук-тудуг участкага—эртең чымын планым даалганы 88,5 хуу күүсеткен турда, 101,2 хуу кылдыр немей биледеген. Бичанган 6,9 муң рубльди шаңшалга үндүргөн.

Бо коллективтин удурткучулары немей биледеген уламын-лашан келген. Бо чымын чүгө февраль айда бешин 21,5 муң рубльди кылган ажылдарга немей биледеген.

Кылган ажылдарга ховар немей биледеген кымын турган дзон № 2 орук-тудуг участканын начальниги В. Г. Шабановту, уруг илжисери В. М. Аутуховту шымын доңгуттууван, күрөөге четирген каражатынын чартык чамдызын эгилер сорулга-биле оларын үш айным шалымын тирттиртин, уруг бухгалтер С. Х. Иконниковту доңгуткан болган ийн айным шалымын тирттиртинер баа эртең чымын түңисинде биледеген илжисер-техникте амьдралчыларга планым кылдыр берген акшыны дедир элтиргени В. Г. Шабановка комитет даалган.

Туран

«Кыбар-чаар болган энергия курзоналарын камдалганын талам-биле ажылды күшөлдүрлерин дугайында» СӨКП ТН-ин болган ССР-ин Министрлер Чогулунын доктаанын «Сая» совхозта канчаар күүсеттин турарын талам-биле айтыртыгы Бин-Хем райондук улуучу контроль комитетин чугаалажын көргөн. Совхозтун директория (директору Е. М. Троишев, кол илжисери Н. П. Дубровская) үстүндө айтылган доктаады баган күүсеттин турар.

1978 чылда совхозка 5 муң тонна төмүр-дан чарык планым турган, 6282 тонна чарыдан. Электроэнергияны 670 муң киловатт-шакты ажык чарыдан. Кыбар-чаар үстүндө баа нормалдан ажык чарыкчаларын турар.

Айтылган четпестерге хамарланып бо талам-биле тускай хемчеглерин амьдрал кылган, совхозтун бүтүндө хандыргала чедирин баа бо чымын июнь бирге чедир нефтеваланы чогуур негеледеген дунштр эдин кылдырын совхоз директору Е. М. Троишев, кол илжисери Н. П. Дубровская комитет негези.

Чүдү канчалза акид, Иман Степанович?
— Чүдү бозу бергенал?
— Чүдү деп чүдөр боор, биздин тресттин совхозтарында машина-техникамын көчүтү багай амьдрал, оларын чамдыктарын чүд-чаа чок кылдыр тоймагалан каанын. Оу бүтүндө болган шүүт-ла орта удууасталым.

— Бо-даа берге-ле айтыртып— даш, чүдүкүзү дырбазгылаш. «Светофор» трестин директору И. С. Юртаев кол илжисерин шириния көчүт кылдыр көрүп алгай, азын мыт чок орап.

— Овалдан-дыр бие нан, манса бурдузут килжисерин шаңгал-ла шымын «Сыкчар» уугурут турган-дыр. Хейло Модисович— деп, алап согулдү бо кол илжисерин ол сурган хандыргала чугаалаган.

Ийн харын овалдан-ла чөп. Хамын чүдө үдөрөн.

бансыраалда уугу-даа наймы нээр. Алап согуда улуучу контроллерларын кылган хыналдаларын түңисин ол тресттин кол илжисери Хейло Модисович Амбоска, трестин эргеледе чамдык совхозтарын директорларыга болган кол илжисерлеринге аар-ла болган.

Эртең чымын «Светофор» трестин совхозтарына чүдө сөөртүр машиналар 6860 автомабиль— хуу ажыл чок, аныа хылис тургузаан, азын хуу бүрдө-ле 19 машина ажылга үнөмөн, а бо чымын бирги кварталын ол сав 35 билир көрдүгөн. Чүдө сөөртүр машиналарын амьдрал турарын коофинициентин, бир транспорт оналштыр амьдрал кылдыр форма-чондо планымдыга ыракта четпес.

Улут-Хем райкүсүмунун

кодо ажыл-агый эргеледи (начальниги В. В. Хангаев), совхозтарын удурткучулары хой кыргыздын организаторында болган өй-шаанда эрттирерин четир сандык кыргызчаларын, дук класс-такчаларын белеткөөрүн, кыргызда үеинде дүңгүн камгалалын хандыргала талам-биле амьдрал четпес чоруткан. Совхозтарда электромашиналар четир турда-ла кыргыздын хол-биле колдыр чоруткан. Механизацияланган кыргыздын өй белеткөөр эртен килжисер дегенин турган. Хойну дүргө кыргыз артага кыргызчаларын кошкак өрөктөн. Бо чорук дүңгүн хемчээни болган курдаларынын энекедирине, оон класин кудуладирине, чидирткөөрине коудедрине болган катан сорттаарыга чедирген.

Эртең чымын райондук совхозтарыга дук властаанынны имвар чок чорудуң, 80745 рубль түңгүтү дүңгү катан сорттаар уугура таварышкан. Илангыч «УТКА 25 чымын», «Күш-ажылдык хос-

Улут-Хем райкүсүмунун кодо ажыл-агый эргеледи.

— Анна Николаевна, илжисери директор чалап тур— деп, келген кыстарын бирозин мастер А. Тимашковка дин-наткан. Кымын турган ажылы сала тыртын каан, удурткучта ол чөдө берген. Директор Тамара Петровна Нургина-биле олар бары экишкелер. Бирозин директор, өскөн мастер болза-да, ийн өйүн чамдыкта амьдрал-агый дугайында, амьдрал-чургалта дугайында аразылда дыка-ла үр хөргөкчүлөр.

Бо улаада директор оу саадтынан Овур, кымын турган. Эске бригадалык шиптиртин дугайында дорту-биле саналган.

— Ийн бригадалык, Тамара?

— Алды дугаар бригадалага амьдрал апар-дыр сен, Аня, чаа коллективке берге-ле эвесле. Мурнууда аныа амьдрал шодут эвес болган сагалга-чүрүк— мыл арай коштай берген, план күүсеттин баа өскөй турар коллектив эвесле. Сенэ илжисер, ол бригадалык шиптиртин сүмөдөр оу мен.

Чугаа олза болган. Оон бээр ийн ай эртен. Бо үеин дүргүзүндө көсү чедипшилар

Трестин бодунуң-даа, оон эргеледе совхозтарын-даа удурткучуларын, оларын кол илжисерлеринин машина-техника-биле холбашкан килжисерден негеледен шүүт чөлдүр биле дөмөй турган. Контроллер хыналда кылган турган үеде тресттин совхозтарына 25 автомашина, 11 трактор эозонге чедир тоймагалаттыган болган. Оларын шиптир өрөк-үеини— 82887 рубль. Күрөөге четирген паража эозон илжисер! Амьдралчыларын машина-трактор паратарында үчөт савдыган.

Безил дээрге хемчез уугу амыр сүт эвес болган. Трестин амьдралчылары ол чүдүгүдә уугуң материал шордалардан агаа-ла аттымын

Кыргызда—чугула кампания

Райондук совхозтарында дүңгүн арымы тодаралдыр лабораторияны организастааван, а райондук белеткөөр контроллер лабораторияны бо талам-биле амьдрал-агыйларга чогуур дува чедирбоз. Дүңгү хуула «Белеткөөрлерге» савдыр факультет районга тургузаан.

Хой кыргыздамын болган дүңгүн белеткөөрүн үеинде турган үстүндө чугаалажын амьдрал-агыйын эвес, контроллер чок, четпестерин азы артырер чоруктуң үржү-биле райондук амьдралчылары эртең чымын күрөөге дүн садар планым күүсеттин.

Райондук амьдрал-агыйлары бо чымын хой кыргыздамын болган дүңгүн белеткөөрүге багай белеткөөр. Районда бар 12 кыргызда пунктуларын хыналда кылган хуула чүдө чөйгөм— «Найрал»

Улут-Хем райкүсүмунун кодо ажыл-агый эргеледи.

— Анна Николаевна, илжисери директор чалап тур— деп, келген кыстарын бирозин мастер А. Тимашковка дин-наткан. Кымын турган ажылы сала тыртын каан, удурткучта ол чөдө берген. Директор Тамара Петровна Нургина-биле олар бары экишкелер. Бирозин директор, өскөн мастер болза-да, ийн өйүн чамдыкта амьдрал-агый дугайында, амьдрал-чургалта дугайында аразылда дыка-ла үр хөргөкчүлөр.

Бо улаада директор оу саадтынан Овур, кымын турган. Эске бригадалык шиптиртин дугайында дорту-биле саналган.

— Ийн бригадалык, Тамара?

— Алды дугаар бригадалага амьдрал апар-дыр сен, Аня, чаа коллективке берге-ле эвесле. Мурнууда аныа амьдрал шодут эвес болган сагалга-чүрүк— мыл арай коштай берген, план күүсеттин баа өскөй турар коллектив эвесле. Сенэ илжисер, ол бригадалык шиптиртин сүмөдөр оу мен.

Чугаа олза болган. Оон бээр ийн ай эртен. Бо үеин дүргүзүндө көсү чедипшилар

Трестин бодунуң-даа, оон эргеледе совхозтарын-даа удурткучуларын, оларын кол илжисерлеринин машина-техника-биле холбашкан килжисерден негеледен шүүт чөлдүр биле дөмөй турган. Контроллер хыналда кылган турган үеде тресттин совхозтарына 25 автомашина, 11 трактор эозонге чедир тоймагалаттыган болган. Оларын шиптир өрөк-үеини— 82887 рубль. Күрөөге четирген паража эозон илжисер! Амьдралчыларын машина-трактор паратарында үчөт савдыган.

Безил дээрге хемчез уугу амыр сүт эвес болган. Трестин амьдралчылары ол чүдүгүдә уугуң материал шордалардан агаа-ла аттымын

РЕЙДИЛЕР

В. И. Ленин аттыг «Тыва даг-дугу» комбинатта «Комсомолчу-проектор» штавы камналга чүрүмү сазгырымын болган хумгалыг чорукту айтыртыгыне кол кичөө-гөйи салып турар. Илангыч штабын амьдралчы переплетивта планымда олар чүдүгүн болган энергия курдаларынын камналганын дугайы уугу чери эмен турар. Улуучу контроль органдары-биле «Комсомолчу проекторларын» кады кылган рейдинин үеинде электроэнергияны каан хамаан чөк чарыктан турарын фактары илерен. Илангыч дат рундалыг организастаа чедир хемчегер чедир күүсеттиней келген болган даг амьдралчыны технология сайзырагыймын

турган, энергия камналганын чедир алдырчы кичөөгөйи кошкан. Хыналда үеинде 2, 9, 10 дугаарларын эскевалторлар 30—30 хуу хире күүсетинки-биле амьдрал турган. Электроэнергиянын чидирин 3000 киловатт-шак болган.

Арылгад фабрикамында бо талам-биле баа-ла уугу четпестер бары илерен. Оон руда арылгаар пегинде электроэнергияны ажык чок чарыдалы 33500 киловатт-шак четкен. Даштын шоду чылар лампалар дүң-хүн шипти-ле херелденип, а кургалдыга речкаларына хыналда приборлар чок амьдрал турар фактылар баа илеретткен.

Рейдинин материалдарын талам-биле тодаргай хемчегерин алган, одалга-энергия курдаларынын талам-биле организастаа чедир хемчегерин амьдрал кылган. комбинатка элентри амьдралчынын анализин хонук бургузүндө кылды турар. Улуучу контроль органдары-биле «Комсомолчу проекторун» сырай холбаалыг амьдралчынын дзонти белир болуп турар. Чижок, белир продукцияны транспорт будурагалери сөөртүр үеде бозу чидиринги дугайында кады хыналдамын кылган. Эозон болган белир продукция пегинин начальниги продукцияны автомашината чүдүрүп

К. ХОМУШКУ, комбинатта «Комсомолчу проектор» штавынын начальниги.

ШЫНГА-ХАРЫ

ДӨРТКҮ КВАРТАЛДА

Бо чымын март 31-де үеин № 76 соудула «Улуучу контроль» армияга «Чадаанын канчап кежер» деп чуруктуң шүгүмчүсү сайгарып көргөн, Тыванын автоорукту тулуунуң болган амьдралчынын будуруга эргеледини начальниги А. Г. Савченко даразында харымын редакция чоруткан.

— Чадаана хемни кежер көвүртүңү тудуу үр үеде хожудан келгенни солугна шүгүмчүсү биледеген шыпты.

Көвүртү тудуу шипарыг чорудуп, оу дүгүлдерин талам-биле хемчегерин а эозон. Амгы үеде оон кырынга савыр ууун-лаа, доора-лаа ооргаларын, дедир-бетон кылдыгынын белеткөөр болган хемни кежер көвүртү тударыны амьдралчы эгелер берген. Оон тудуун бо чымын дөрткү кварталында доосал, амьдралга кырынга баа илеретткен.

Ш. ЧАШ, республиканын улуучу контроль комитетинин инсентору.

Кымындин пассажирлер АТБ-инде Ю. М. Деревлянтге удурткан улуучу контроль бодунуң амьдрал илжисерин. Олар чүгө четпестерин чайладырны дзонти саздарын чедирин турар эвес, харын хожудан турарларга практиктин арга-сүмени кады турар.

Бодунуң кежигүнери хой, Олар колдуу дүргүлганын коммунистер, амьдралчы болган спешалистер. Бүдүрүгөде улуучу контроль донк постузунда түс-түс беш контролер бар. Коопна бурчунда болган сентеге зоназынын участканда постуу тургузган. Бодунуң өйө хурамында кол илжисерин, кол механигин, сарылга-хандыргала килжисерин начальнигин чаап турган. Олар контроллерларын демделганын четпестерин чайладыр дзон боттарынын амьдралчы дугайында өтчөдүн нарбодуктуң хурамына кылган. Контролер бургу хурамон участкага илжисерин амьдрал турарын чедир алдырчы улуучу контроль бодунуң кичөөгөйи улганган.

ЧУРУКТА: улуучу контроль бодунуң дарганы Ю. М. Деревлянт, контролер Н. К. Исаева (ортузунда) олар токар пегинде амьдралчылар-биле беседалажын тур.

А. ЗАПЦЕВИЧ фотогу.

ШУУДАВАСТААН

«Май 1» совхоз тургустуга-ла чыл амьдрал чоруту. Анык совхозтун тудуу-суурун хожудар талам-биле кылза чогуур амьдрал хой, Шыңгалда-даа бо чугула адар хожудан турар. Эртең чымын тудуу дүңгүн совхоз күүсеттин пези. Бо чымын амьдрал баа уугу. Ийн аал ишти чурттаар 3 бажынын, 2 аал кажаам дзон өске-даа объекттарын тудары көрдүгөн. А байдал кадыгы? Ийн аал ишти чурттаар 3 бажынын хаваны салып эгеледен бээр 3 ай амьдрал чоруту. Анык шуудаар туржук халалары бааи орту кирбоз.

Чурталга бажынырыга чоншүд негеледен улагайын турар болганда бо чугула айтырыг кичөөгөйи түгөтү тургу деп. Совхозта тудуулар бозу чедипши турар. Оларын ортузунда органдарын, килжисерлерге амьдрал кошкан. Оон уламында чамдык тудуулар 10—15 тонна аныкка үмөйи, амьдрал шыгы уугу, хуула амьдрал кылдып турар. Тудууну харылаар хуулаге күүсеттин турар Кол Антырган оу орда башыры шипындай келген.

Совхозтун тудуу-сууру үеин негеледеген дзон хожудар сорулга-биле директория чери, нарток дзонти хемчегерин амыр боор деп амьдралчылар манат турар.

Бо чугула херекке мыла улуучу контроллерларын илжисерин амьдралчы баа чугула болгу деп.

Д. ЧЫДЫМ, «Шынык» тускай корреспондентини.

Ф. АБРАХАМ, кол илжисер.

Току район.

САГЫШАМЫР ЧОРУКТУҢ УРЖУУ

Ирдуниниң ийн автомашиналар септори-биле 1974 чылда-ла хуулап алган, а совхоз оларын амьдрал дедир албаан. Шагаан-Арылга септен чадан турда-ла тоймагалан каанын.

«Светофор» трестин болган оон эргеледе совхозтарын удурткучуларын машина-техника амьдралчынын, оларын хумгалыг, кадалгалаарына денди харымаалга чөк, савын амыр чоругу амьдрал уугу каражамы түңисе чедирген.

Республиканын улуучу контроль комитетинин хурамында үстүндө четпестерин дугайы бугу талам чугаалажын көргөн, бурдууларга

7 автомашина, 4 трактор тоймагалаттыган, «Шынык» совхозтун директору В. А. Мантатов республиканын улуучу контроль комитетинин хурамында келбиз, а шипынын хемчег алдыр-биле оу Бин-Хемин улуучу контроль комитетинин шиптиртен. Чугаалажын айтыртыга холбашкан өске-даа бурдуу килжисерин комитет хурамына сагалдыртыган.

Айтылган четпестерин дүргөн эдер талам-биле тодаргай хемчегерин аныа хамарланып килжисерлер комитет шымын негези. Хуулап алган ол дондала килжисер күүсеттин турарын келер чылдын февраль 1-де комитетке информистан килжисерин «Светофор» трестин директору И. С. Юртаевка даалган.

Ш. САЛЧАК-ӨӨЛ.

ЭТНОГРАФ, РЕВОЛЮЦИОНЕР, ЖУРНАЛИСТ

(Феликс Яновлевич Коноун төрүтүнгөнүнөн бээр 115 чылынта).

Феликс Яновлевич Коноун чыныгы аял-амырлардын өрөөнүн, аас чогаалын шынчыл, чымыл. Туга дугайында аялдарын бийик парлаткан баштайгы марксист-эртмездерин бирозо.

«Чалбыншалган угаан-сарымдык, оттуг чүрөктөгү ашык шаады бодол чораян күзөлдө Феликс Коноун детарнаттыгы шынчы демиселчиз боюн артка. Бис чаа делегейни тургузуу турар бис, ол делегейге Ф. Коноун дугаанда чырыкчыгы турасалат каяк-да обасы — деп, Г. М. Кривинасовский чытаалаан.

Ф. Коноун революция чыныгыларды байкап өт-бүгө тургүтүгөн; аяады, ачады болгон аяады Польшага хосталга немис-америкалык идеологияны киргизчиз, а убагына революция ажал-херектери даш халыкты эрге-чагырга Сибирьге шотуеши турган. «Бистид өт-бүгөдө патриотик шаадыны солаан» — деп, Коноун чыраан.

Он сес хардыг турган. Феликс Яновлевич революцияны «теред далайчы» шынчы кирген. 1883 чылда ол Польшаны ажалды ангамдык революция партианын кижигүтүгө кирген. Революция идеяларын пропагандалаарына идеяны киргизилген дуга Ф. Коноун чыл сес ай тургузууда шотуеши аяк чыгуулап чүктөп артык.

Нияттын-биле Коноун амылдарын 20 чылына каторга болган Якутск, Иркутск, Мянусинск хоорайларга шотуеши турган чыларынша полиция аяа амыр-шоола бербеки, чеди удаа түдү, буруулап келген.

1897 чылда Коноун Мянусинскке шотуеши турган. В. И. Ленин-биле бир дугаар ужурашкан. Пролетариаттык баштыкчылыгына оюу ийги ужурашкан. 1907 чылда II Интернационалдын Штутгарт конгрессине болган, а 1914 чылда австрий эрге-чагырга Ленинна түдү хорудан ал-

ган турда, Коноун хосталга даш бугу энегяны үндүргөн.

Карий кара-базында хорудулаа чыккан, Феликс Яновлевич этнография болган антропология айтырыларын шынчы сайгары турган. «Биек чылар дургузуула» деп аяадында ол мында ден сакты турар; «Карийн каторжу кара-базыны — мөөд университетин».

Шотуеши Ф. Коноун Сибирь улустарыны; якуттарын, буряттарын, тываларын, орус-тайг этнографияны шотуеши чыраан. Орус география шотуеши-биле хар тускай сорулган этнография-биле чораян. Мянусинскке музей фондузуна аяадыла турган, ол хей яады коллекцияларын шотуеши. Мянусинск музей болган оон эргелечизи Н. М. Мартынов Коноун эртм аяадына уду ролууд болган. 1897 чылда эгелен Мянусинскке эртмгер беш чылы оон этнография аяадына уре-түндөлдү болган; якуттар, хакастар болган хоочун орус туртатчылар-биле чоок тапынан. А 1902 чылда тывалар-биле харылаан эгелен.

1902—1903 чылдарда ол Тывага чораян. «Коноун чыгган материалдары тываларын амылдарын болган кулагураанын дугайында толдугай бижитинген материалдар болуп турар» — деп, этнограф С. И. Вайнгштейн чытаалаан. Этнография чораян. Ф. Коноун чыгган материалдары «Биек чылар дургузуула» деп ният атыг аяадыны 1934 чылда үнгөн үшүк помуна парлаттыган. Тываларын амылдарын бугу тываларын эртмден соувурган; чүдүлгөлдө хей-ымын, оюнанын, байырларын, курттан ораар ораар-савазын, алым-чечин, ус-шөв аяадына херэжөөн чынуу эргелечизи ол биек. Ол мында тываларын орус чон-биле харылаан болган орус культураны тываларга

саадыны аяксы биек. Тывага экспедиция-биле чораш шынчалык биек ута-шынарды эртм аяады даш Бойдус эртмге мянтар шынчалык антропология сайгыры Ф. Коноун аяады медальды тывасал.

1904 чылда Коноун шотуеши хосталган, Польшага барып революция ажал-херези улам чылаан. 1905 чылда ол катар Россияга юоп, Петербург, Одесса хоорайларга аяадыла турган.

1918 чылдан эгелен Коноун чырыдымдын комиссарына килдиз эргелечизи чыл берген. 1923 чылдан эгелен «Красная звезда», «Рабочая газета» созуларын, «Советский музей», «Наша страна», «География в школе» журналдарын редактору болуп, оон союда Уаус чырыдымдын комиссарындагы уран чүдү секторунун эргелечизи аяадыла турган.

Коноун ады-биле бистид чүртүгү радио хөгжүдөлдү сыйры холбошкан. 1931 чылдан эгелен ол Бүгү-аюлдуу радиофикация комитетинин удуртуп келген. Мянча ол 10 хардыг турган.

АЙТЫРЫНАР, ХАРЫЛАН БЕРЭЭЛ

МЕЛЕРГЕ ЭРГЕ УЛУГ

Эраин районун тову Эраин суурда чүртатан турар оомаа. Олардын «Иш» созуунун реконструкция дашыгыр Гыда АССР-нин Социал хандырылга министрствонунда салган айтыры мында: «Иш уругус не киленин аам төг аяады эмирер уругуат неин кайдм-бир албан чери аяадында үндүр болуп бе?»

АЛВАДАШКЫНЫНГА УДУР

МЕХИКО. (СЭТА). Хөгжүп ораар чүртатан дешилегеини шалтыктарына чүгүчү турар капиталист сайыраак-гай курунелерин шалтыктан Мексиканын «Иш» созуунун шынчылыгы-биле шүгүчүлөп. Протекционизм болган хей националдык компанияларын тергилдеп чыкыларын чеди алар деп турар хөгжүп ораар чүртатан хоойлу өзүгаар негелдерин тооп көрбөйчө АКШ-тык болган империалист эске-даа курунелерин чүгүчү турарын солун буруу шалкан.

МЕДЕГЛЕЛИНДЕ АЙЫТКАН

АФИНЫ. (СЭТА). «Ният рынокка» Грецияны кирери чүртүгү экономикаын делегей монополияларын улам-на улуг хамаарыламы болуп турар, грек улустун тускай догунан чорун кызматтаар деп, ол буюкче чүртүгү катчыларын дугайында шынчалык хей аяады созуула-биле «Ният рынокка» коммунист партиянын Топ комитетинин мида парлап үндүр медегеленде айтыкан.

МЕДЕГЛЕЛИНДЕ АЙЫТКАН

АФИНЫ. (СЭТА). «Ният рынокка» Грецияны кирери чүртүгү экономикаын делегей монополияларын улам-на улуг хамаарыламы болуп турар, грек улустун тускай догунан чорун кызматтаар деп, ол буюкче чүртүгү катчыларын дугайында шынчалык хей аяады созуула-биле «Ният рынокка» коммунист партиянын Топ комитетинин мида парлап үндүр медегеленде айтыкан.

МЕДЕГЛЕЛИНДЕ АЙЫТКАН

АФИНЫ. (СЭТА). «Ният рынокка» Грецияны кирери чүртүгү экономикаын делегей монополияларын улам-на улуг хамаарыламы болуп турар, грек улустун тускай догунан чорун кызматтаар деп, ол буюкче чүртүгү катчыларын дугайында шынчалык хей аяады созуула-биле «Ният рынокка» коммунист партиянын Топ комитетинин мида парлап үндүр медегеленде айтыкан.

МЕДЕГЛЕЛИНДЕ АЙЫТКАН

АФИНЫ. (СЭТА). «Ният рынокка» Грецияны кирери чүртүгү экономикаын делегей монополияларын улам-на улуг хамаарыламы болуп турар, грек улустун тускай догунан чорун кызматтаар деп, ол буюкче чүртүгү катчыларын дугайында шынчалык хей аяады созуула-биле «Ният рынокка» коммунист партиянын Топ комитетинин мида парлап үндүр медегеленде айтыкан.

«Шынның» материалдарынын

ИЗИБИЛЕ

ХАЖЫДЫШКЫННАРНЫ БОЛДУРБАС

Мындагы эгелен чүдү бо чыдын апрель 6-да парлаттыган. Ак-Довурак хоорайны болган Барыш-Хемчик районоунун салыг, ният чеченинде черлеринде чамды кижилерин аяадына харылаа чотунда болган ак сеткилдик эвес чорудан күрүнең доктааткан өрткөртөргө хаждымшыларын болуруп турарыны фактыларын мида биек.

А. БЕЛОГОРСКИЙНИН ФОТОСУ.

ажыл-херек-биле бадыктатынган. Бирги кеарталдык планын ол 28 хуу ажыр күөсетпеш, автобус паркынын шалтыкчыларын арзын-га бирги чери элден.

Пекин — тайбыңның болгаш депшилгениң дайзыны

ДЕ-ПН. Социалист Вьетнамын чамдык районпарык кылдат халдыкчыларын эке-дери үргүлчүлү турары Мурвуу-Чоон Азия байдал индий улусту халдык-биле аяады шынчалык турар деп, сурамык хей-нияти аяадыла чыккан. Индиянын Коммунист партиянын Национал Чоувуделин күөсетпеш комитетинин келжигү М. Фарука медегелен. Мырында чокта чаа-ла Вьетнам америк империализм аштырымынша таварыштырган, а амгы үеде ол чаа аяадыла, Вашингтон болган Пекинин сулгээниге таварышкан. Оон-биле надык берги оорудуга КУР хей-деши турар.

Пекин — тайбыңның болгаш депшилгениң дайзыны

ДЕ-ПН. Социалист Вьетнамын чамдык районпарык кылдат халдыкчыларын эке-дери үргүлчүлү турары Мурвуу-Чоон Азия байдал индий улусту халдык-биле аяады шынчалык турар деп, сурамык хей-нияти аяадыла чыккан. Индиянын Коммунист партиянын Национал Чоувуделин күөсетпеш комитетинин келжигү М. Фарука медегелен. Мырында чокта чаа-ла Вьетнам америк империализм аштырымынша таварыштырган, а амгы үеде ол чаа аяадыла, Вашингтон болган Пекинин сулгээниге таварышкан. Оон-биле надык берги оорудуга КУР хей-деши турар.

Пекин — тайбыңның болгаш депшилгениң дайзыны

ДЕ-ПН. Социалист Вьетнамын чамдык районпарык кылдат халдыкчыларын эке-дери үргүлчүлү турары Мурвуу-Чоон Азия байдал индий улусту халдык-биле аяады шынчалык турар деп, сурамык хей-нияти аяадыла чыккан. Индиянын Коммунист партиянын Национал Чоувуделин күөсетпеш комитетинин келжигү М. Фарука медегелен. Мырында чокта чаа-ла Вьетнам америк империализм аштырымынша таварыштырган, а амгы үеде ол чаа аяадыла, Вашингтон болган Пекинин сулгээниге таварышкан. Оон-биле надык берги оорудуга КУР хей-деши турар.

Пекин — тайбыңның болгаш депшилгениң дайзыны

ДЕ-ПН. Социалист Вьетнамын чамдык районпарык кылдат халдыкчыларын эке-дери үргүлчүлү турары Мурвуу-Чоон Азия байдал индий улусту халдык-биле аяады шынчалык турар деп, сурамык хей-нияти аяадыла чыккан. Индиянын Коммунист партиянын Национал Чоувуделин күөсетпеш комитетинин келжигү М. Фарука медегелен. Мырында чокта чаа-ла Вьетнам америк империализм аштырымынша таварыштырган, а амгы үеде ол чаа аяадыла, Вашингтон болган Пекинин сулгээниге таварышкан. Оон-биле надык берги оорудуга КУР хей-деши турар.

Пекин — тайбыңның болгаш депшилгениң дайзыны

ДЕ-ПН. Социалист Вьетнамын чамдык районпарык кылдат халдыкчыларын эке-дери үргүлчүлү турары Мурвуу-Чоон Азия байдал индий улусту халдык-биле аяады шынчалык турар деп, сурамык хей-нияти аяадыла чыккан. Индиянын Коммунист партиянын Национал Чоувуделин күөсетпеш комитетинин келжигү М. Фарука медегелен. Мырында чокта чаа-ла Вьетнам америк империализм аштырымынша таварыштырган, а амгы үеде ол чаа аяадыла, Вашингтон болган Пекинин сулгээниге таварышкан. Оон-биле надык берги оорудуга КУР хей-деши турар.

Делегейниң уруглар чылынга

«Азия төвү» шаңнал дээш

ЧЕЧЕН ЧОГААЛ НОМНАРЫ

ТРЕНЕР АЖЫЛЫНЧЕ ШИЛЧИР

«Детская литература» деп ном үндүрер чер бичин уругларга болгаш элдеги улуска чымдык-на барык...

бээрин бичин номчуктулардан дилеп, ук санал-ошадарыңарны Москвада уруглар ному...

чөрүнч 238 номнары чогуур «шаңгалы» алган. Ол факт хейту чугаалап турар.

Хостуг хүрешке «Азия төвү» шаңнал дээш Кызылда болур Бүгү-өшөл маргылдаа...

чымдарда олар Совет Эвилелиниң аягы-аңгы хоорайта...

чемпионат болур квалитеттер өөреникчи Шойдуктуң өөреникчи...

— Силерниң ном үндүрер черин универсалдык деп санап болур ирги бе?

— Ияе, санап болур. Бис 5-тен 17 хар чедир намызгы уругларга номнарын парлап үндүрүп турар бис...

Совет балет дугайында, орус улустуң мыятан бүткөн архитектуразының дугайында...

Совет Эвилели Женева конвенциясына каттышкан соонда, даштык ном үндүрер фирмалар-биле оюң харылаа...

Ук ажил кандыг хевирлеринг чоруп турар ирги?

— Бистин «Детская литература» деп ном үндүрер черин уруглар чогаалчыларының Делегей каттыжкышының...

Совет уруглар литературазының чогаалдары делегейниң ном делгиринде кандыг черин ээлеп турар ирги?

— Эрткен чымын делегейниң ном садымна киржир-биле бистинг ном үндүрер...

Бистинг ном үндүрер черинис — Болоньениң делегейниң, Франкфурт-на-Майениң...

Совет уруглар литературазының чогаалдары делегейниң ном делгиринде кандыг черин ээлеп турар ирги?

— Эрткен чымын делегейниң ном садымна киржир-биле бистинг ном үндүрер...

Совет уруглар литературазының чогаалдары делегейниң ном делгиринде кандыг черин ээлеп турар ирги?

— Эрткен чымын делегейниң ном садымна киржир-биле бистинг ном үндүрер...

Бессадна Бровисава ТА-РОЩИНА чоруткан, (ИМА).

Бо ийи экинши улут спорты баштыгы башкыларын 10 ажык чыл бурунгаар кылган.

Оларның кайың-даа Хабаровскиниң куш-культура институтун дооскан.

Совет Эвилелиниң спорт мастери делгир бектик атты база-ла институтка өөренип турган-ла...

Моон солгаар шламчылар чүү ирги?

— Бистинг оша күзеллик база Делегей тоолдарының библиотеканы тургуварында бооп турар...

Бессадна Бровисава ТА-РОЩИНА чоруткан, (ИМА).

Бо ийи экинши улут спорты баштыгы башкыларын 10 ажык чыл бурунгаар кылган.

Оларның кайың-даа Хабаровскиниң куш-культура институтун дооскан.

Совет Эвилелиниң спорт мастери делгир бектик атты база-ла институтка өөренип турган-ла...

Моон солгаар шламчылар чүү ирги?

— Бистинг оша күзеллик база Делегей тоолдарының библиотеканы тургуварында бооп турар...

Бессадна Бровисава ТА-РОЩИНА чоруткан, (ИМА).

ЧУРУКТА: хостуг хүрешке СССР-ниң спорт мастери В. Оюп (оң таламда) өөреникчи А. Доржу-биле.

МАП 30-ДЕ БИРГИ ПРОГРАММА МОСКВАДАН 10.00—«Уе». Информативная программа. 10.40—«Эртеги гимнастика». 11.05—«Кино аячоруктар кауу».

12.05—Делегей конкурсузунуң лауреады В. Селиховна ойнаар. 12.35—Кинооповец: «Ала-чурттуң Улуг дайымы».

КЫЗЫЛДАН 18.00—«Отчужден». Дамчыдылга. 18.30—«Чаралдар». МОСКВАДАН 18.35—«Башкыча» — музыка кызылдан. 3-кү дамчыдылга.

20.15—«Бөгүн делегейде, 20.30—«Совет кинонуң 60 чылы». Дамчыдылга СССР-ниң Кинематографистер эвилелиниң башкаар чөрүнч секретары...

23.05—«Уе». Информативная программа. 23.05—«Леопид Леонов. Чогаалчының ариннары». Чогаалчының төрттүнгөн хуңуулар бээр 80 харызынга. 00.15—00.45—«Амур паразының турар черлеринде». Документалдык фильм. Төтенде — медицина.

КЫЗЫЛДА КҮРҮНЕНИҢ ПЕДАГОГИКА ИНСТИТУДУ

ТУДУ шуут өөренир-биле дараазында факультеттерге студенттер хүлээн алыр: Физика-математика — тускай эртеми...

Физиология — тускай эртеми — орус дыл, литература болгаш педагогика. Факультет орус дыл, литература башкыларының...

Тускай эртеми — орус дыл, литература болгаш тыва дыл, литература. Факультет орус дыл, литература болгаш тыва дыл, литература башкыларының...

Биология-химия — тускай эртеми — химия болгаш биология. Факультет химия болгаш биология башкыларының...

Педагогика — тускай эртеми — аге өөренигениң педагогиказы болгаш методикасы. Факультет аге класстарының башкыларының...

Библиография-информация — 30-ге чедир хүлээн алыр. Дараазында документаларын кижир: ортумак эртемининг дугайында документ (боду-биле)...

1979—1980 өөредилге чылында дараазында салбырларга өөреникчилер хүлээн алырын КЫЗЫЛДЫҢ ПЕДАГОГИКА УЧИЛИЩЕИ чарлап тур:

1. Школа-пионер салбыры (орус, тыва). 8 класс доосканар 3 чыл 10 ай, ортумак эртеминиглер 2 чыл 10 ай өөренир.

2. Школа намын четпознирлерин салбыры (орус, тыва). 8 класс доосканар 3 чыл 6 ай, ортумак эртеминиглер 1 чыл 10 ай өөренир.

3. Куш-ажыкчы өөредилге салбыры. Ортумак эртеминиглерин хүлээн алыр, өөренир хуусааы 1 чыл 10 ай.

ӨӨРЕНИРИН

КЫЗЫЛДА КҮРҮНЕНИҢ ПЕДАГОГИКА ИНСТИТУДУГА 1979 ЧЫЛДЫҢ ИЮЛЬ 12-ДЕН ЭГЕЛЕП ЧҮРТТҮН ДАРААЗЫНДА ДЭЭДИ ӨӨРЕДИЛГЕ ЧЕРЛЕРИНГЕ ТЫВА НАЦИОНАЛДЫГ КИЖИЛЕРГЕ КОНКУРС ЧОК КИРЕРИНИҢ ЭКЗАМЕННЕРИН ЧОРУДАР:

Москва хоорайның дээди өөредилге черлери: 1. Москва университетиде — политэкономия, философия, физика.

2. Москваның В. И. Ленин аттыг Күрүневиң педагогика институту — педагогика болгаш психология талазы-биле шиячылыкчи башкы.

3. Москваның даштык дилдарының педагогика институту — даштык дыл.

4. Москваның кезде ажылдагы институту — үндүрери камгалары, кезде ажылдагының экономиказы болгаш организасташкыны.

5. Москваның ветеринария академиязы — ветеринария.

6. Москваның технологтуг институту — дараан кылдыр технологтуг, пос-тавы болгаш чың үлетүр кылдыгы чыңагыр болгаш урап каасалгазы.

7. Москваның технологтуг институту — соодуктуг болгаш компрессор машиналар база херекселдер, аш-чем бүдүрүлгениниң машиназы болгаш аппараттары, эвтин болгаш эвт продуктуларының технологтуг, сүтүг болгаш сүт продуктуларының технологтуг.

8. Москваның аш-чем үлетүрүниң технологтуг институту — ажыкчыны бүдүрүлгениң технологтуг, арга кылдырыңың технологтуг, химия-технологтуг чоругуларынның автоматтык-ылдыгы болгаш комплекстиз механизациязы, аш-чем ба-

КҮЗЭЭННЕРГЕ

логтуг институту — эвт болгаш эвт продуктуларының технологтуг, аш-чем бүдүрүлгениниң машиналары болгаш аппараттары.

8. Керемеровуң аш-чем үлетүрүниң технологтуг институту — эвт болгаш эвт продуктуларының технологтуг, аш-чем бүдүрүлгениниң машиналары болгаш аппараттары.

9. Бурятияның педагогика институту — даштык дыл.

10. Алтайның кезде ажылдагы институту — кезде ажылдагының механизациязы, кезде ажылдагының экономиказы болгаш организасташкыны.

11. Воронежтиң кезде ажылдагы институту — архитектура.

12. Иркутскиниң кезде ажылдагы институту — агрономия, зоотехния, кезде ажылдагының механизациязы.

13. Омскиниң ветеринария институту — ветеринария.

14. Алтайның медицина институту — педиатрия болгаш фармация.

15. Иркутскиниң медицина институту — эмнеге херээ, гинева, санитария болгаш эпидемиология, фармация.

КҮЗЭЭННЕРГЕ

16. Керемеровуң медицина институту — эмнеге херээ, гинева, санитария болгаш эпидемиология, фармация.

17. Томскиниң медицина институту — эмнеге херээ, педиатрия, фармация.

18. Красноярскиниң медицина институту — эмнеге херээ, фармация.

Кызылда Күрүневиң педагогика институтунун ректору, библиографияны 1979 чылыны июль 15-тен июль 10-га чедир кижир.

Библиографияны ортумак эртеминиг дугайында документалар (боду-биле), ажылдап алы өөренип турган черлеринде характеристиканы, эмчи шызылгазы (№ 236)

дугайында херечиледип азы паспортту боду экиеп көргүзөр.

Сес чыл эртеминиглер орус дылга (диктант), математикага (аас-биле) кирерини шыгалдазын дузаар, ортумак эртеминиглер орус дылга болгаш литературага (сочинение), математикага (аас-биле) кирерини шыгалдазын дузаар...

Библиографияны июль 1-ден июль 31-ге чедир хүлээн алыр, кирерини шыгалдазын август 1-ден 20-ге чедир чоруулар, кижир санаары август 21-ден 24-ге чедир болур.

Учланыңың адреси: Кызыл хоорай, Колхоз кудумчуу, 36. Телефон 2-35-74.

КҮЗЭЭННЕРГЕ

1. Ленинград университетиде — лингвистика, литературология.

2. Томскиниң инженер-туду институту — кезде тулуг, хоорай тулуг, сүт хандырлыга болгаш казылалары.

3. Омскиниң политехниктиг институту — үлетүр бүдүрүлгелерин, хоорайларын болгаш кезде ажылдагының электр-беле хандырлыгы, полиграфия машиналары, полиграфия үлетүрүниң технологиязы, соодуктуг болгаш номпресор-машиналары болгаш агрегаттары.

4. Иркутскиниң даштык дилдарының педагогика институту — даштык дылларын тускай эртеминиге.

Кызылда Күрүневиң педагогика институтунун ректору, библиографияны 1979 чылыны июль 15-тен июль 10-га чедир кижир.

Библиографияны ортумак эртеминиг дугайында документалар (боду-биле), ажылдап алы өөренип турган черлеринде характеристиканы, эмчи шызылгазы (№ 236)

дугайында херечиледип азы паспортту боду экиеп көргүзөр.

Сес чыл эртеминиглер орус дылга (диктант), математикага (аас-биле) кирерини шыгалдазын дузаар, ортумак эртеминиглер орус дылга болгаш литературага (сочинение), математикага (аас-биле) кирерини шыгалдазын дузаар...

Учланыңың адреси: Кызыл хоорай, Колхоз кудумчуу, 36. Телефон 2-35-74.

КҮЗЭЭННЕРГЕ

5. Красноярскиниң педагогика институту — даштык дыл.

6. Красноярскиниң педагогика институту — даштык дылларын тускай эртеминиге.

Кызылда Күрүневиң педагогика институтунун ректору, библиографияны 1979 чылыны июль 15-тен июль 10-га чедир кижир.

Библиографияны ортумак эртеминиг дугайында документалар (боду-биле), ажылдап алы өөренип турган черлеринде характеристиканы, эмчи шызылгазы (№ 236)

дугайында херечиледип азы паспортту боду экиеп көргүзөр.

Сес чыл эртеминиглер орус дылга (диктант), математикага (аас-биле) кирерини шыгалдазын дузаар, ортумак эртеминиглер орус дылга болгаш литературага (сочинение), математикага (аас-биле) кирерини шыгалдазын дузаар...

Библиографияны июль 1-ден июль 31-ге чедир хүлээн алыр, кирерини шыгалдазын август 1-ден 20-ге чедир чоруулар, кижир санаары август 21-ден 24-ге чедир болур.

Учланыңың адреси: Кызыл хоорай, Колхоз кудумчуу, 36. Телефон 2-35-74.

КҮЗЭЭННЕРГЕ

7. Томскиниң педагогика институту — даштык дыл.

8. Красноярскиниң педагогика институту — даштык дылларын тускай эртеминиге.

Кызылда Күрүневиң педагогика институтунун ректору, библиографияны 1979 чылыны июль 15-тен июль 10-га чедир кижир.

Библиографияны ортумак эртеминиг дугайында документалар (боду-биле), ажылдап алы өөренип турган черлеринде характеристиканы, эмчи шызылгазы (№ 236)

дугайында херечиледип азы паспортту боду экиеп көргүзөр.

Сес чыл эртеминиглер орус дылга (диктант), математикага (аас-биле) кирерини шыгалдазын дузаар, ортумак эртеминиглер орус дылга болгаш литературага (сочинение), математикага (аас-биле) кирерини шыгалдазын дузаар...

Библиографияны июль 1-ден июль 31-ге чедир хүлээн алыр, кирерини шыгалдазын август 1-ден 20-ге чедир чоруулар, кижир санаары август 21-ден 24-ге чедир болур.

Учланыңың адреси: Кызыл хоорай, Колхоз кудумчуу, 36. Телефон 2-35-74.

КҮЗЭЭННЕРГЕ

9. Бурятияның педагогика институту — даштык дыл.

10. Алтайның кезде ажылдагы институту — кезде ажылдагының механизациязы, кезде ажылдагының экономиказы болгаш организасташкыны.

11. Воронежтиң кезде ажылдагы институту — архитектура.

12. Иркутскиниң кезде ажылдагы институту — агрономия, зоотехния, кезде ажылдагының механизациязы.

13. Омскиниң ветеринария институту — ветеринария.

14. Алтайның медицина институту — педиатрия болгаш фармация.

15. Иркутскиниң медицина институту — эмнеге херээ, гинева, санитария болгаш эпидемиология, фармация.

16. Керемеровуң медицина институту — эмнеге херээ, гинева, санитария болгаш эпидемиология, фармация.

Учланыңың адреси: Кызыл хоорай, Колхоз кудумчуу, 36. Телефон 2-35-74.

Редакцияның адреси: Тыва АССР-ниң Министрлер Чогуулуның Ном үндүрер чер, полиграфин болгаш ном садымның таламы-биле өргөдөлүп географияны (Кызыл, Шетпикви болгаш Кравченко кудумчуу, бажың № 1).

Кызыл, Шетпикви-Кравченко кудумчуу, бажың № 3. ТЕЛЕФОННАРЫ: Редакторунуң 2-24-63, редакторунуң орадакчыларының 2-35-24, 2-31-75, харысалгалы секретарының 2-23-35, секретариаттын 2-23-35, партияны амыдырал болгаш совет тургууру кызлаларының 2-37-13, процагада кылдынып 2-21-75, културга кылдынып 2-23-54, кезде ажылдагы кылдынып 2-21-47, үлетүр кылдынып 2-22-64, чага кылдынып 2-41-27, информация кылдынып 2-20-60, корреспондтарының 2-27-41, бугалтарының 2-12-45, солуз калбейи барганда 2-32-75 телефонче болгар.

Тыва АССР-ниң Министрлер Чогуулуның Ном үндүрер чер, полиграфин болгаш ном садымның таламы-биле өргөдөлүп географияны (Кызыл, Шетпикви болгаш Кравченко кудумчуу, бажың № 1).

Солун Неделеда 6 КАТАП ҮНЕР